М. П. ВАГИФИН АНАДАН ОЛМАСЫНЫН 250 ИЛЛИЈИ ГАРШЫСЫНДА

ШАИРИН НАМӘ'ЛУМ БИР ГОШМАСЫ

ВАГИФИН әдәби ирси бүтүнлүклә кәлиб бизә чатмамышдыр. Бир әсрдән чохдур ки, шаирин әлјазмалары, һафизәләрдә галан вә чүнкләрдә, ајры-ајры китабларын һашијәләриндә гејд олунан ше'рләри әдәбијјат һәвәскарлары тәрәфиндән сә'јлә топланыб чап едилир. Инди дә шаирин гејри-мәтбу әсәрләринә раст кәлмәк мүмкүндүр. Бунларын һәр бири Вагифин јарадычылығыны даһа дәриндән өјрәнмәјә имкан верир.

Бу күнләрдә биз республика әлјазмалары фондунун фрагментләр бөлмәсиндәки әлјазмаларыны арашдыраркән шаирин Мәдинә адлы гадына һәср етдији гејри-мәтбу бир гошмасына раст кәлдик. Вагиф јарадычылығында Мәдинәјә хитабән дејилмиш дикәр ше'рләр дә вардыр. Бәс Мәдинә кимдир?

Әлдә олан мә'луматлара көрә, Мәдинә Вагифин севкилиси, сонра исә арвады олмушдур. Гошмаја әсасән Мәдинәнин исфаһанлы гызы олмасыны еһтимал етмәк олар. Јусиф Вәзир Чәмәнзәминли «Ган ичиндә» адлы тарихи романында Мәдинәни сәркәрдәләрдән биринин арвады кими гәләмә алмыш вә Ибраһим ханын Иран сәфәрләриндән бириндә һәмин сәркәрдәнин өлдүрүлдүјүнү гејд етмишдир.

Гошманын «Рәгиб өлдү, аллаһ мәнә јар олду» мисрасы да бу фикри сүбут едир. Мирзәчан Мәдәдовун тә'кид вә хаһиши илә Мирзә Јусиф Нерсесовун тәртиб етдији «Мәчмуеји-Вагиф вә Мирзәчан вә гејрә» адлы автографында Вагифә мәхсус мүхәммәсләрдән бириндә дә бу һагда дејилир:

Иман кәтирир чун һәрәм олмағына Вагиф,
Сүртәр үзүнү гапынын торпағына Вагиф.
Каһ зүлфүн өпәр, каһ дүшәр ајағына Вагиф,
Һәр дәм баш әјәр гашларынын тағына Вагиф.
Сәнсән мәнә һәм гибләвү һәм Кә'бә, Мәдинә!

Вагифин досту ашыг Әли Кәлибәри дә шаирә јаздығы бир гошмасында Мәдинәнин Вагифин гадыны олмасыны тәсдиг едир. Сәлман Мүмтазын архивиндәки гејдләрдән мә'лум олур ки, Мәдинәдән Вагифин Пәрисултан ханымла Мәләкчаһан ханым адлы ики гызы вә Әлаға адлы бир оғлу вардыр. Мәдинә шаирин өз сағлығында вәфат етмишдир. Мәшһур кенерал Әлаға Шыхлинскинин Сәлман Мүмтаза көндәрдији 1933-чү ил 6 јанвар тарихли бир вәсигәдә гејд олунур ки, Вагифин Пәрисултан адлы бөјүк гызы Видадинин бөјүк оглу Мәһәммәд ағаја, кичик гызы Мәләкчаһан ханым исә Видадинин кичик оғлу Молла Өмәрә әрә кетмишдир Әлаға Шыхлински бу фикри тәсдиг үчүн Вагифин Пәрисултан адлы гызындан олан нәвәси Јәһја бәјин вәфаты мүнасибәти илә газахлы шаир Казым аға Салик тәрәфиндән дејилмиш вә гәбир дашы үзәриндә һәкк олунмуш бир маддеји-тарихи дә бураја әлавә етмишдир:

Бу мәзарын саһиби Јәһја бәји-рәвшәнзәмир,
Шаири-кани-сүхән, һүсни-кәламы бинәзир.
Ол Видади хәстәнин фәрзәндинин фәрзәндидир,
Вагиф ол ким, Вагифин һәм бинтинин пејвәндидир.

Бунлар бир даһа көстәрир ки, Мәдинә Вагифин биринчи арвады олмуш вә о, шаирин ше'р рүбабыны һәмишә ганадландырмышдыр.

Вагифин Мәдинәјә һәср олунмуш намә'лум гошмасыны ашағыда охучулара тәгдим едирик:

Сән өзүнү кимә һәмта тутурсан?
Тамам көзәлләрин үлкәри сәнсән.
Һүрү ғылман чамалына гул олур,
Мәләкләр султаны, шаһпәри сәнсән.

Ала көзүн һәр баханда ган ејләр,
Ох кипријин чијәрими шан ејләр.
Гашларына сәчдә тамам чан ејләр,
Кә'бәнин меһрабү мәнбәри сәнсән.

Аз дејилдир, дәрдин чанда хејлидир,
Онун үчүн көнлүм чох килејлидир,
Мәчнунун севкиси бәс ки, Лејлидир,
Мәним дә чанымын чөвһәри сәнсән.

Әчајиб көзәлсән, шаһнәшинсән,
Бир јердә ејбин јох, хубназәнинсән.
Һа тәпәдән дырнағадәк ширинсән,
Исфәһанын гәнди, шәкәри сәнсән.

Рәгиб өлдү, аллаһ мәнә јар олду,
Ја Әһмәд, ја Маһмуд Һејдәри Кәррар.
Мәккә вә Мәдинә, чәннәти күлзар,
Вагиф хәстәнин сәрдары сәнсән.

Елмира МАЈЫЛОВА,
Азәрбајчан ССР ЕА-нын республика әлјазмалары фондунун кичик елми ишчиси.